

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Kd. 335. Ådén, Anders		OP SA 15–18
Handledare		
		Antal ord: 11 836
Håkan Edström	Beteckning	Kurskod
		1OP415

NYA PRINCIPER- GAMLA KRIG: EN TEORIPRÖVANDE ANSATS.

ABSTRACT:

Since the dawn of military thinking, theorists have been trying to find the key to victory in armed conflict. theories of classic thinkers like Jomini and Carl von Clausewitz represented two positions in the debate regarding the principles of war as universally applicable rules for battle, or as a tool for planning not capable of fully overcoming the complex reality of war.

In the wake of the first world war the principles of war as formulated by Fuller following his experiences of the war, found its way into doctrine. Naval theory on the principles of war developed under the influence of these thinkers through Alfred Mahan and Julian Corbett and is still found in naval doctrine.

The debate of the validity of the principles however, is still enduring. In a world of constant technological innovation and increasing complexity their relevance is questioned. Despite of this, modern theories on principles for warfare are still emerging from theorists like Geoffrey Till.

The purpose of this study is to test the applicability of Till's modern naval principles of war against historical battles, and thus, the timeless claim of the theory.

The study examines the theoretical reach of Till's theory regarding principles of war, intended for naval warfare. This theory, much like its precursors, have adopted the Jominian school of thought, sharing the ambition of universal applicability. Geoffrey Tills *Creating Decisive Victory* was tested against three historical cases of naval warfare.

The results of the study partially support the universal and timeless claim of Till's theory by being represented, though not wholly, in every case. Additionally, the result indicates that the theory partially suffers from its modern design, impeding its timeless applicability. This claim, however, must be supported by further research.

Nyckelord:

Krigföringens Principer, Geoffrey Till, Decisive Victory, Principles of War.

1. PROBLEMFÖRMULERING.....	4
1.1 Tidigare forskning.....	6
1.2 Syfte & Frågeställning.....	7
1.3 Disposition.....	7
2. TEORI.....	8
2.1 <i>How To Achieve Decisive Victory</i>	8
2.2 Operationalisering.....	9
2.3 Analysverktyg.....	14
3. METOD.....	15
3.1 Teoriprovande fallstudie.....	15
3.2 Val av fall.....	15
3.3 Kvalitativ textanalys.....	16
3.4 Material och källkritik.....	17
3.5 Forskningsetik.....	19
3.6 Validitet och reliabilitet.....	19
4. ANALYSRESULTAT.....	19
4.1 Operativ koncentration.....	20
4.2 Tillförlitlig taktisk bild.....	21
4.3 Effektiv ledning.....	22
4.4 Taktisk koncentration.....	22
4.5 Taktisk manövrering.....	23
4.6 Logistisk effektivitet.....	24
4.7 Nyttjande av omgivningsfaktorer.....	24
4.8 Överlägsna vapensystem.....	25
4.9 Verkanstålighet.....	26
4.10 Stridsduglighet.....	27
5. AVSLUTNING.....	28
5.1 Svar på frågeställningen.....	28
5.2 Resultat & metoddiskussion.....	29
5.3 Relevans för yrkesutövningen.....	30
5.4 Förslag på vidare forskning.....	31
6. LITTERATUR OCH REFERENSFÖRTECKNING.....	31

1. Problemformulering

Sedan Sun Zi nedtecknade sina idéer om krig har teoretiker genom historien sökt att förklara varför seger respektive förlust uppstår.¹ Idén om principiella förklaringsfaktorer, eller principer för krigföring tog fart på allvar med Antoine Henri Jomini som förespråkade idén om principer vilka var universella och oföränderliga,² med detta menat oberoende av tid, plats och vapenslag.³ Detta kontrasterades av Carl Von Clausewitz åsikt att principer är behjälpliga vid planeringsarbete, men ej kan utgöra instruktioner för hur krig skall föras.⁴ Varje situation är för unik för att principer skall kunna tillämpas.⁵

Dessa två tänkare kom att representera två ståndpunkter i debatten om principers natur i slutet av 1800-talet, där Jominis idéer om principer som existerande kom att bli dominerande i kölvattnet av det första världskriget.⁶ De principer vi känner till idag tillkom efter första världskriget och formulerades av John Fuller, varefter de fick genomslag i doktrin.⁷

Två tongivande marina tänkare kom starkt att influeras av Jomini, Alfred Mahan och Julian Corbette.⁸ Mahan menade att den som nyttjade principer historiskt sett gått segrande ur sjöslag,⁹ övertygad om att oföränderliga sådana existerade var han dock försiktigt med att tillskriva sina egna dessa kvalitéer.¹⁰ Både Mahan och Corbett kom på olika sätt att influera sjömakterna Storbritannien och USA, Corbette influerar än idag brittisk marin doktrin,¹¹ dock med fokus på den strategiska dimensionen av marin krigföring.¹²

Mahan hade genom president Roosevelt indirekt inflytande över strategiska beslut gällande koncentration av den amerikanska flottan tidigt 1900-tal,¹³ trots Mahans inflytande tros den amerikanska implementering av principer vid de militära skolorna även ha påverkats av den europeiska invandringen till landet.¹⁴

¹ Sun, Zi, *The art of war: complete texts and commentaries*, 1st ed., Shambhala, Boston, 2003

² Ångström, Jan & Widén, J. J., Adopting a Recipe for Success: Modern Armed Forces and the Institutionalization of the Principles of War, *Comparative Strategy*, 31:3, 263-285, s.275

³ Ångström, Jan & Widén, Jerker, *Contemporary military theory [Elektronisk resurs]: the dynamics of war*, Routledge, Milton Park, Abingdon, Oxon, 2013, s.77

⁴ Ångström & Widén, Adopting a Recipe for Success, s.276 & Arquilla, John & Nomura, Ryan, Three Wars of Ideas about the Idea of War. *Comparative Strategy*, 34:2, 185-201, s.187

⁵ Ångström & Widén, Adopting a Recipe for Success, s.275

⁶ Ibid. s.276

⁷ Ibid. s.276

⁸ Morgan, J. G., & Mc Ivor, A., D. Rethinking the principles of war. *United States Naval Institute. Proceedings*, 129:10 (2003), 34-38, s.34

⁹ Ångström & Widén, *Contemporary military theory*, s.51

¹⁰ Alger, John I., *The quest for victory: the history of the principles of war*, Greenwood Press, Westport, Conn., 1982, s.92

¹¹ Widen, J. J. Julian corbett and the current British maritime doctrine. *Comparative Strategy*, 28:2 (2009), 170-185, s.172

¹² Ibid s.180

¹³ Alger, *The quest for victory*, s.92

¹⁴ Ibid. s.94

Dock kan konstateras att tillämpandet av principer i marin krigföring än idag är högst levande. Den brittiska doktrinen innehåller tydliga spår av Fullers nio principer,¹⁵ den amerikanska marina doktrinen bär även den tydliga spår av 1900-talets tänkare och inkluderar även den nio principer,¹⁶ vilka stått i stort sett oförändrade i över 60 år.¹⁷ Två stora sjömakter tycks således anamma principerna som tidlösa i den bemärkelsen att de fortfarande anses giltiga, båda influerade av marina tänkares övertygelse om principiella förklaringsfaktorers kraft.

Forskningen är däremot oenig gällande detta anspråk. Debatten är flerdimensionell gällande principer för krigsföring: vilka de är, hur många de är och deras natur, varav deras anspråk på tidlöshet är aktuellt för detta arbete.

Denna debatt är yngre än den om principers giltighet och kritiker som Alger menar att uppfattningen om principer som tidlösa är modern.¹⁸

Mer samtida uppfattningar ger ej heller en samstämmig bild, Morgan menar i sin artikel att principerna måste förändras i en modern kontext,¹⁹ Lanir kontrasterar detta med att det snarare handlar om ett behov av omtolkning av de befintliga principerna.²⁰

I periferin av denna debatt utvecklas principer och faktorer för framgång av modernare marina militära tänkare såsom Hughes och Till, dessa omnämns inte direkt som principer men är utformade med liknande anspråk. Till presenterar krigföringens principer anpassade till en marin kontext, men påståendet att dessa är resultatet av oräkneliga historiska fall underbyggs inte i texten.²¹ Hughes vill med sina hörnstenar synliggöra faktorer, med hjälp av slaget vid Nilen synliggörs de faktorer han menar påverkar marin taktik. Dessa synliggörs förvisso med historiska exempel men är ej heller systematiskt underbyggda.²²

Även om Hughes hörnstenar vid en anblick kan tyckas ha principiella anspråk har Hughes ett synbart mer komplext förhållande till principiella förklaringar än Till. Hughes menar att krigföringens principer är befästa med svagheter. Dels kan de ej entydigt härledas till taktisk eller strategisk nivå, dels är de otydligt formulerade som enstaka ord och differentierar ej mellan land och sjöstrid.²³ Vidare menar Hughes att principerna ej anses som universella, och deras tidlösa anspråk ifrågasätts.²⁴

Genom detta återstår Tills principer, dessa delar svagheter med de etablerade, det tidlösa anspråket är omdebatterat, och systematiska studier saknas för att underbygga dess trovärdighet. Om de historiska principerna genom implementering i doktrin och utbildning anses tidlösa, och relevanta i modern tid. kan då Tills modern ansats till principiella förklaringar sägas äga giltighet i historiska fall?

¹⁵ Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication (JDP 0-01)*, 5th ed., Swindon, UK, 2014, s.30

¹⁶ United States Government. US Navy, *Naval Doctrine Publication 1 (NDP 1)*, Washington, DC, USA, 2010, s.34

¹⁷ Morgan & Mc Ivor, *Rethinking the principles of war*, s.34

¹⁸ Alger, *The quest for victory*, s.186

¹⁹ Morgan & Mc Ivor, *Rethinking the principles of war*, s.34

²⁰ Lanir, Zvi. The 'principles of war' and military thinking. *Journal of Strategic Studies*, 16:1(1993), 1-17, s.15

²¹ Till, Geoffrey., *Seapower: a guide for the twenty-first century*, 3rd ed., Routledge, New York, NY, 2013, s.165

²² Hughes, Wayne P., *Fleet tactics and coastal combat*, 2. ed., Naval Institute Press, Annapolis, Md, 2000, s.22

²³ Ibid. s.78 & 79

²⁴ Ibid s.78-79

1.1 Tidigare forskning

Ångström & Widén har undersökt orsakerna bakom principers genomslag i doktrin. Undersökningen visar att principerna är undermåligt testade empiriskt, oftast genom enkelfallstudier.²⁵ Vidare försvarar deras vaga utformning systematiskt testande, en egenskap vilken paradoxalt nog kan vara till fördel för deras tillämpbarhet genom tiderna.²⁶

Artikeln påvisar således behovet av extensiva och systematiska studier för att utreda om de förändringar som skett i antalet principer är en produkt av utökad kunskap eller en förändrad värld. Det tidlösa anspråket påverkas inte nödvändigtvis.²⁷

I kontrast till detta menar Morgan att den förändrade omvärlden och stridens förändrade karaktär kräver att antalet principer ökas till att inkludera vilja och samtidighet vidare menar man att oavsett hur en revision av principerna slutar, kommer de fortsatt att vara relevanta genom sin påverkan på doktrin.²⁸ Även Glenn pekar på förändring av principerna kopplat mot teknologisk utveckling men i likhet med Widén och Ångström också en djupare förståelse för militärteori, exempelvis kraftsamling vilken rört sig från koncentration av fysiska enheter till samling av eldkraft.²⁹

Zvi Lanir menar i sin artikel att motståndet mot att förändra principerna gör dem mer applicerbara på den taktiska nivån, där förändringen inte är fundamental.³⁰

Principernas betydelse för den taktiska nivån kan enligt Lanir inte förkastas, dock bör principerna behandlas som öppna för nyare tolkningar och tillämpningar.³¹ Även Lanir efterfrågar mer studier på principernas applicerbarhet.³²

Forbes menar istället, baserat på studier av modernare krig, att krigföringens principer kanske även bättre tillämpas som ett resultat av den förändrade krigföringen. De är således relevanta för såväl nuvarande, historisk och framtida krigföring.³³

I skarp kontrast till detta pekar Hammes istället på att principerna utformats för en annan typ av krigföring än den vi ser idag, en verklighet så komplex att en kombination principer inte är rätt verktyg att hantera den.³⁴

Forskningen påvisar således långt ifrån en homogen ståndpunkt, andelen forskare vilka tillskriver principer någon form av nytta eller värde tycks dock stå i majoritet. Av dessa efterlyser flera studier på deras applicerbarhet eller förnyade tolkningar av de befintliga, alternativt tillförandet av nya principer som ett resultat av omvärldens förändring. Deras utformning både möjliggör och försvarar appliceringen av principer i undersökningar, likväl som de inbjuder till friare tolkningar. Givet detta och det identifierade behovet av en större förståelse understryks behovet av studier på principer och deras tillämpning, oaktat om detta gäller prövning av nya eller befintliga sådana.

²⁵ Ångström & Widén, *Adopting a Recipe for Success*, s.280

²⁶ *Ibid* s.281

²⁷ *Ibid* s.281

²⁸ Morgan & Mc Ivor, *Rethinking the principles of war* s.35-38

²⁹ Glenn, Russel. No More Principles of War? *Parameters*, 28:1 (1998), 48-66, s.53

³⁰ Lanir, The 'principles of war' and military thinking, s.13

³¹ *Ibid*. s.15

³² *Ibid*. s.15

³³ Forbes, Ian. Future Warfare and the Principles of War. i *Rethinking the Principles of War*, Anthony D. Mc Ivor (red), 143–155. Annapolis, MD: Naval Institute Press, 2005, s.147

³⁴ Hammes, Thomas. Rethinking the principles of War: The Future of Warfare. i *Rethinking the Principles of War*, Anthony D. Mc Ivor (red), 263–279. Annapolis, MD: Naval Institute Press, 2005, s. 277

1.2 Syfte & Frågeställning

Arbetet syftar till att genom empirisk prövning bedöma applicerbarhet av Geoffrey Tills moderna marina principer för framgång på historiska fall, och genom detta testa deras tidlösa anspråk. Sekundärt syftar arbetet till att utöka forskningen om principiella förklaringar för utgången av historiska fall.

I problemformuleringen konstaterades att principiella förklaringar för utgångar i slag är ofullständigt belagda, vidare att moderna teoretikers anspråk på principiella förklaringar delar samma brister. Den huvudsakliga forskningsluckan är således att trovärdigheten för dessa resonemang inte underbyggs genom empirisk prövning. För att fylla en del i den luckan kommer detta arbete att undersöka applicerbarhet av Geoffrey Tills principer för framgång genom att testa dess anspråk på tidlöshet. För att möjliggöra detta har ett huvudproblem formulerats och sedan nedbrutits till forskningsbara frågor.

Huvudproblem:

Vilka av Geoffrey Tills framgångsfaktorer återfinns hos den vinnande sidan i historiska fall?

För att besvara den övergripande frågeställningen har följande forskningsfrågor extraherats:

Vilka av Tills framgångsfaktorer återfinns hos den vinnande sidan i:

- *Slaget vid Svensksund?*
- *Slaget vid Trafalgar?*
- *Slaget om Midway?*

1.3 Disposition

I det inledande kapitlet presenteras problemformulering, arbetets syfte och frågeställning för att kontextualisera det vetenskapliga problem som avhandlas. I det andra kapitlet redogörs för den använda teorins utformning, relevans för undersökningen och dess svagheter. Vidare utformas ett analysverktyg genom operationalisering av teorin.

Det tredje kapitlet behandlar de metodologiska valen, Vidare redogörs för motiven till valet av fall kopplat till teori och forskningsfråga, Här berörs även de forskningsetiska aspekterna av arbetet och det använda materialet diskuteras utifrån relevanta källkritiska kriterier.

I det fjärde kapitlet redogörs för de indikatorer vilka påträffats i respektive fall, resultatet av detta sammanställs sedan i en tabell för att lättare kunna överskådas.

Det femte kapitlet presenterar slutsatser dragna ur undersökningen, samt en diskussion över resultatets relevans för professionen. Arbetet avslutas med förslag på vidare forskning.

2. Teori

2.1 How To Achieve Decisive Victory

Geoffrey Tills idéer korrelerar med den av Jomini företrädade skola, vilken menar att principer är universella, han menar att marint tänkande inte utvecklats på egen hand utan att större tänkare som Mahan och Corbette tydligt influerats av Jomini och Clausewitz.³⁵ Denna inverkan menar han medfört att: ” In just the same way, the concept of ‘principles of war’ ... apply as much to maritime operations as to any other.”³⁶

Det universella anspråket innehåller förutom rummet, tiden som en faktor, även här kan Tills uppfattning anses tillhöra den Jominiska skolan och drar paralleller mellan historiska och nutida avgörande slag: ” The principles underlying battles and campaigns, whatever their style, would seem to be broadly similar, though.”³⁷

Även i sitt förhållande till teknologi som drivande till en förändring vilken skulle omforma förutsättningarna för krigföring, påvisar Till en mer avvaktande hållning och menar att historien vittnar om en övertro till att teknologi skulle förändra förutsättningarna fundamentalt.³⁸

Begreppet `krigföringens principer` är som tidigare omnämnts i problemformuleringen omtvistat, såväl vilka de är som deras antal. Ett särdrag för de formuleringar som gör anspråk på epitetet princip, är deras ambition, oaktat vilken tolkning av deras roll som görs.

En tolkning behandlar dessa som regler för hur krig skall föras, en annan som variabler för att förklara utgången av krig. Oaktat detta inrymmer de ett kausalt anspråk där utfallet på något sätt är beroende av dess implementering.³⁹ Detta anspråk delas av Till som menar att tillämpandet av hans formulerade variabler påverkat utgången av slag historiskt,⁴⁰ genom detta kan Tills faktorer anses ha principiella anspråk, trots hans motviljan att själv benämna dem som sådana.

Till sammanfattar elva faktorer vilka han menar är krigföringens principer omformulerade för att passa alla typer av marin krigföring. Han menar att dessa är produkten av oräkneliga undersökningar och varit avgörande för utgången oavsett om de kan anses nått statusen principer eller ej.⁴¹

De principer eller faktorer vilka utgör Tills teori syftar till att uppnå avgörande seger.⁴² Paradoxalt nog är han nyanserad i definitionen av densamma, och det kan konstateras att han starkt sammanlänkar avgörande seger med sjökontroll och strategiska effekter.⁴³ Till menar att historiskt sett har den avgörande faktorn varit förstörandet av motståndarens flotta, och sjöher-ravälde: ” A battle decisively won could effectively confer upon the victor command of the sea, the ability to use the sea decisively for his own purposes and to prevent his enemy from doing the same.”⁴⁴

³⁵ Till, *Seapower*, s.50

³⁶ Ibid. s.50

³⁷ Till, Geoffrey. Trafalgar and the Decisive Naval Battles of the 21st Century. *Cambridge Review of International Affairs*, 18:3 (2005), 455–470, s.464

³⁸ Till, Geoffrey, *Understanding victory: naval operations from Trafalgar to the Falklands*, Praeger, Santa Barbara, California, 2014, s.198-199

³⁹ Ångström & Widén, *Contemporary military theory*, s.51

⁴⁰ Till, *Seapower*, s.165

⁴¹ Ibid. s.165

⁴² Min översättning av 'Decisive victory'.

⁴³ Till, *Seapower*, s.165

⁴⁴ Ibid. s.158

Dock kan detta problematiseras på operativ nivå där avgörande seger uppnås kumulativt först genom resultatet av flera slag.⁴⁵ I det här arbetet ligger fokus på den taktiska nivån varför ett avgörande slag anses utgöra ett sådant där den vinnande parten kan nyttja havet för sina egna behov och hindra motståndaren att göra detsamma enligt Tills ovan stipulerade definition.

Sammantaget kan Tills teori därför sägas vara lämplig för undersökningen. Dock finns med densamma inneboende brister. Dels presenteras av Till inga explicita indikatorer vilka genererat de fall och situationer med vilka han synliggör sina faktorer. Vidare delar Tills teori karaktären hos krigföringens principer. De är korta och allomfattande vilket innebär en hög grad av tolkningsfrihet och en försvårande omständighet vid empiriskt prövande. Till uttrycker i en annan publikation rörande förklaringsfaktorer att dessa svårligen värderas individuellt, de ska snarare förstås holistisk,⁴⁶ vilket ytterligare ökar komplexiteten i att peka ut kausala samband. Det finns även en dualism i Tills uppfattning om den marina arenan som unik, trots att dess teorier är sprungna ur en mer generell teoriutveckling vilket påpekas i en recension av bokens andra upplaga.⁴⁷

Tills principer kommer fortsättningsvis att behandlas under en motsvarande beteckning på svenska, detta syftar till att förenkla för läsaren och ge arbetet en mer sammanhängande utformning. Tills ursprungliga beteckningar återfinns i varje rubrik inom parantes.

2.2 Operationalisering

Nedan följer presentationen av de faktorer Till presenterar, varefter de teoretiska eller nominella begreppen görs mätbara genom att omvandlas till operationella begrepp genom operationalisering.⁴⁸ Syftet är att framställa mätbara storheter eller variabler vilka eftersöks i det empiriska materialet.⁴⁹ För att understödja arbetet med att omvandla de teoretiska begreppen till mätbara indikatorer har två av författarens verk använts, huvudsakligen *Seapower* vari den aktuella teorin presenteras men också i *Understanding Victory* där författaren resonerar kring samma begrepp vilka används i den aktuella teorin. Detta stöd har tagits med avsikt till att ej förvränga Tills teori genom en alltför extensiv egen tolkning vid operationaliseringen, ännu en åtgärd för att säkerhetsställa god begreppsvaliditet.

Vidare har flera indikatorer utarbetats för en del av Tills principer. Syftet med detta är att inte exkludera centrala delar ur dennes resonemang och på detta sätt begränsa teorins applicerbarhet genom egen tolkning. Då ingen tidigare operationalisering av Tills teori återfunnits, utsluts det kumulativa alternativet att utgå från tidigare operationaliseringar.⁵⁰ Således återstår att underbygga denna med argumentation,⁵¹ vilket här tar sig uttryck som tydliga referat till upphovsmannen.

⁴⁵ Till, *Seapower*, s.161

⁴⁶ Till, *Understanding Victory*, s.198

⁴⁷ Esterhuysen, Abel. *Seapower : A guide for the twenty-first century*, Geoffrey Till : Book reviews, *Scientia Militaria: South African Journal of Military Studies*, 38(1), 275-139, s.138

⁴⁸ Harboe, Thomas, *Grundläggande metod: den samhällsvetenskapliga uppsatsen*, 1. uppl., Gleerup, Malmö, 2013, s.100

⁴⁹ Ibid s.101

⁵⁰ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017, s.61

⁵¹ Ibid. s.62

Operativ koncentration (Operational level concentration)

Med detta avses att befälhavare på operativ nivå måste skapa förutsättningar för sina underordnade att segra på taktisk nivå. Till lyfter som exempel den holländska flottans problem med delade målsättningar, dels att skydda sin egen handelstrafik, dels att söka avgörande strid.⁵² Denna typ av motsättningar i intressen försvårade för den holländska styrkan att uppnå styrkekonzentration, och erbjöd motståndaren att exploatera denna svaghet genom att attackera deras handelstrafik när de sökte ett avgörande slag.⁵³ Således skall en framgångsrik styrka inte belastas med flera uppgifter vilka försvårar lösandet av desamma. Målsättningen skall tillåta enheterna att utnyttjas på effektivt sätt. För att detta skall indikeras krävs följande:

- *Målsättningen tillåter tillräcklig koncentration av resurser för uppgiftens lösande.*
- *Om flera målsättningar existerar hanteras dessa sekventiellt.*

Tillförlitlig taktisk bild (Having an accurate tactical picture)

Att ha en korrekt bild av händelserna i striden. Till drar paralleller till såväl medeltida slag där en stor svårighet låg i att lokalisera motståndaren, som från Skagerack-slaget där den begränsade sikten som en orsak skapade stor förvirring hos den brittiska styrkan.⁵⁴

Underrättelser som en del i detta exemplifieras med den amerikanska tillgången till såväl avkodad kommunikation som den japanska planläggningen för slaget om filippinska sjön. Båda vittnar enligt Till om vikten av tillförlitlig information om motståndaren och dess rörelser.⁵⁵ Metoden för att uppnå denna kunskap har utvecklats från att hyra agenter eller få underrättelser från civila fartyg eller bofasta till signalspaning. Att ta reda på motståndarens förmågor, position och avsikter var centralt redan för Nelson och Napoleon.⁵⁶ Oavsett metod för inhämtning är kännedom om motståndaren en faktor för framgång. Detta indikeras genom att följande återges i empirin:

- *Kännedom om motståndarens position*
- *Kännedom om motståndarens avsikter*
- *Kännedom om motståndarens numerär*
- *Kännedom om motståndarens förmåga*

⁵² Till, *Seapower*, s.167

⁵³ Ibid. s.167

⁵⁴ Ibid. s.167

⁵⁵ Ibid. s.167

⁵⁶ Till, *Understanding Victory*, s.194

Effektiv ledning (Effective command and control)

Ledning anses av Till vara en avgörande faktor för att enheter skall utgöra en samlad flotta, och delas upp i tre komponenter:⁵⁷

- Kommunikationsmedel, vilka är centrala för ledningen och genom detta taktisk effektivitet. Ett exempel tas från Skagerack-slaget, där det brittiska kommunikationssystemet inte var tillräckligt effektivt för att hantera ordersignaleringen till och från enheterna.⁵⁸
- Ledarskap, enligt Till en understuderad faktor i sjöstriden, som oavsett om denna kan inläras eller är medfödd anses essentiell.⁵⁹
- Centraliserad/decentraliserad ledning, Till förespråkar ingen villkorslöst utan menar att i Skagerack-slaget skulle de brittiska styrkorna med hänsyn till deras kommunikationssystem möjligen nått större framgång med decentraliserad ledning i form av uppdragstaktik. Detta visar enligt Till på ett interaktivt förhållande mellan de olika komponenterna.⁶⁰

Kvaliteten på ledarskap kan svårligen mätas genom enstaka utsagor i det empiriska materialet. Därför ligger fokus här på kommunikationsmedlens funktion samt ledningsfilosofin och interaktionen däremellan, vilket bör kunna utläsas ur empirin. Detta anses indikerat om något av följande går att utläsa:

- *Kommunikationssystemets utformning tillåter under de aktuella förhållandena kommunikation och samordning.*
- *Decentraliserad ledning tillåter samordnat agerande utan fullt fungerande kommunikation*

Taktisk koncentration (Tactical concentration)

Till menar att koncentration inte är likställt med att samla sina styrkor på en given plats, utan att det snarare handlar om koordination och understöd, en uppdelad styrka måste utgöra en helhet.⁶¹

Ett sätt att uppnå koncentration är att lura motståndaren till anfall genom att framstå som numerärt svag, Nelson utnyttjade en typ av koncentration genom att eftersträva att använda hela sin flotta mot en decimerad del av motståndarens, optimalt var att attackera motståndaren bakifrån vilket fördröjde deras motåtgärder.⁶²

Sammantaget kan alltså koncentration inte förenklas till att alla enheter är samlade på samma plats, utan att dessa kan agera som en sammansatt styrka. Genom detta tillåts enheterna att verka gemensamt och koordinerat mot en motståndare som på något sätt är decimerad i sin förmåga att försvara sig.⁶³ Taktisk koncentration anses indikerad om något av följande går att utläsa:

- *Samling av eldkraft mot en decimerad del av motståndarens styrkor sker*
- *Genom att framstå som numerärt svag luras motståndaren att attackera en starkare styrka*

⁵⁷ Till, *Seapower*, s.167

⁵⁸ Ibid. s.167

⁵⁹ Ibid. s.167

⁶⁰ Ibid. s.168

⁶¹ Ibid. s.168

⁶² Ibid. s.168

⁶³ Till, *Understanding Victory*, s.196

Taktisk manövrering (Tactical manoeuvre)

Till menar att det måste finnas en balanserad inställning till taktiska manövrar, att aggressivt jaga det taktiska initiativet är inte synonymt med att insiktsfullt planera ett taktiskt övertag, Till menar att Raoul Castex uttryckte denna dualism väl genom att rikta misstro mot att ett offensivt agerande är applicerbart i alla situationer utan hänsyn till en rationell plan.⁶⁴

Denna faktor syftar således på att taktiska manövrar bör syfta till att nå ett taktiskt övertag snarare än att ovillkorligt söka stridskontakt. Detta kan innebära både att överlista sin motståndare genom manövrar som att placera enheter för att nå ett taktiskt övertag.⁶⁵ För att detta skall anses indikerat skall något av följande gå att utläsa:

- *Ett taktiskt övertag skapas genom god positionering.*
- *Motståndaren vilseleds genom manövrering.*

Logistisk effektivitet (Logistical efficiency)

Att logistik är lättare för flottor än för markförband fråntar inte logistiken rollen som vital. Tillgången till ammunition och proviant är av stor vikt, vilket Till menar kan exemplifieras av slagen i Stilla havet under andra världskriget, särskilt amfibieoperationer påverkas starkt av logistiska faktorer.⁶⁶ Vidare menar Till att en total brist på materiell var avgörande för de brittiska tillkortakommandena vid slaget om Malacka-halvön,⁶⁷ således kan brist på fungerande logistik orsaka taktiska tillkortakommanden. Logistisk effektivitet anses indikerad om följande går att utläsa ur empirin:

- *Inga brister i tillgång på vital materiell rapporteras*

Nyttjande av omgivningsfaktorer (Use of the environment)

Enligt Till är förmågan att utnyttja omgivningen till sin fördel en nyckelfaktor för framgång. Detta inkluderar såväl väder och vind som kust och undervattensmiljön, särskilt i den litorala zonen.⁶⁸ Omgivningen inkluderar alltså ej bara de omgivande landmassorna utan även de meteorologiska förhållandena samt undervattensmiljön. Då detta omfattar flera möjliga tillvägagångssätt, anses detta indikerat om något av följande går att utläsa ur empirin:

- *Meteorologiska förhållandena nyttjas till egen fördel.*
- *Omgivande landformationer nyttjas till egen fördel.*
- *Lokala undervattensförhållanden nyttjas till egen fördel*

⁶⁴ Till, *Seapower*, s.168

⁶⁵ Till, *Understanding Victory*, s.196

⁶⁶ Till, *Seapower*, s.168

⁶⁷ Till, *Understanding Victory*, s.193

⁶⁸ Till, *Seapower*, s.169

Överlägsna vapensystem (Superior weaponry)

Materiella faktorer som antalet och effekten av vapen har historiskt sett varit avgörande, likaväl antalet fartyg och deras sjövärdighet. Även eldledningssystem och monteringen av vapenstationer visade sig viktigt i Skagerack-slaget.⁶⁹ Endast antalet kanoner eller verkansdelar sammanfattar inte denna faktor tillräckligt, även dess kvalitet och utformning anses bidragande. För att detta skall indikeras krävs att kvalitet och funktion hos vapensystem överstiger motståndarens. Effekten av dessa fördelar förutsätter att någon form av verkan uppstår genom högre precision eller verkan i målet, detta anses indikerat om något av följande återfinns i empirin:

- *Vapensystemen har högre precision än motståndarens*
- *Vapensystemen har större verkan än motståndarens*

Verkanstålighet (Resilience)

Av stor betydelse är också örlogsfartygens verkanstålighet, med detta menat deras förmåga att trots skador kunna fortsätta utföra sin uppgift. Till menar att tyska fartyg hade ett övertag över de brittiska i de båda världskriget till följd av större verkanstålighet.⁷⁰

Tålighet kan även appliceras på besättningen, särskilt kopplat mot att en rädsla för förluster inte får påverka taktiska beslut och värderas högre än besegra motståndaren. Risktagning, menar Till, är en essentiell del i framgångsrik taktik.⁷¹ Utöver strukturell tålighet innefattar detta även effektivitet hos skyddstjänstorganisationen.⁷²

Detta indikeras genom att något av följande utläses ur empirin:

- *God verkanstålighet genom fartygens konstruktion.*
- *God verkanstålighet genom fungerande skyddstjänst.*
- *Risiktagning fortsätter trots egna förluster.*

Stridsduglighet (Fighting spirit)

Till menar att moral och engagemang hos besättningen är en huvudfaktor för framgång eller nederlag. Krigets kaotiska och skräckinjagande natur drabbar båda sidor och den som bäst hanterar detta genom utbildning och skicklighet och engagemang premieras.⁷³ Utbildning utgör ett icke-kontroversiellt verktyg för framgång enligt Till, något som visat sig vara en faktor av stor betydelse vid såväl Trafalgar som Falklandsöarna.⁷⁴

För att detta skall indikeras skall något av följande utläsas ur empirin:

- *Överlägsen utbildning anses bidragande till framgång.*
- *Överlägsen erfarenhet anses bidragande till framgång.*

⁶⁹ Till, *Seapower*, s.169

⁷⁰ Ibid. s.169

⁷¹ Ibid. s.169

⁷² Till, *Understanding Victory*, s.197

⁷³ Till, *Seapower*, s.169

⁷⁴ Till, *Understanding Victory*, s.194

2.3 Analysverktyg

Tills teoretiska definitioner sammanställdes ovan till mätbara storheter, nedan visas det analytiska verktyg som utgör produkten av det arbetet. Verktyget innehåller de indikatorer vilka eftersöktes i det empiriska materialet. Indikatorerna, i de fall de är flertaliga för samma faktor, utgör ej kriterier vilka alla måste uppnås. De skall förstås som flera möjligheter att uppnå indikation på uppnådd faktor. För en av faktorerna, *logistisk effektivitet*, används avsaknad av empiriskt underlag som indikator.

Tabell 1: Analysverktyg.

Faktorer	Indikatorer
Operativ koncentration	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Målsättningen tillåter tillräcklig koncentration av resurser för uppgiftens lösande.</i> ▪ <i>Om flera målsättningar existerar hanteras dessa sekventiellt.</i>
Tillförlitlig taktisk bild	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Tillförlitlig kännedom om motståndarens position</i> ▪ <i>Tillförlitlig kännedom om motståndarens avsikter</i> ▪ <i>Tillförlitlig kännedom om motståndarens numerär</i>
Effektiv ledning	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Kommunikationssystemets utformning tillåter under de aktuella förhållandena kommunikation och samordning.</i> ▪ <i>Decentraliserad ledning tillåter samordnat agerande utan fullt fungerande kommunikation</i>
Taktisk koncentration	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Samling av eldkraft mot en decimerad del av motståndarens styrkor sker.</i> ▪ <i>Genom att framstå som numerärt svag luras motståndaren att attackera en starkare styrka.</i>
Taktisk manövrering	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Ett taktiskt övertag skapas genom god positionering.</i> ▪ <i>Motståndaren vilseleds genom manövrering.</i>
Logistisk effektivitet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Inga brister i tillgång på vital materiell rapporteras.</i>
Nyttjande av omgivningsfaktorer	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Meteorologiska förhållandena nyttjas till egen fördel.</i> ▪ <i>Omgivande landformationer nyttjas till egen fördel.</i> ▪ <i>Lokala undervattensförhållanden nyttjas till egen fördel.</i>
Överlägsna vapensystem	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Vapensystemen har högre precision än motståndarens.</i> ▪ <i>Vapensystemen har större verkan än motståndarens.</i>
Verkanstålighet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>God verkanstålighet genom fartygens konstruktion.</i> ▪ <i>God verkanstålighet genom fungerande skyddstjänst.</i> ▪ <i>Risiktagning fortsätter trots egna förluster.</i>
Stridsduglighet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Överlägsen utbildning anses bidra till framgång.</i> ▪ <i>Överlägsen Erfarenhet anses bidra till framgång.</i>

3. Metod

3.1 Teoriprovande fallstudie

Utgångspunkten för studien är teoriprovande, med detta menat att de studerade fallen valts utifrån en färdig teori.⁷⁵ Ett centralt fokus ligger på teorin, och empirin används för att testa densamma, ett särdrag för det som kalla deduktiv ansats.⁷⁶ För att genomföra detta nyttjas fallstudien som strategi. Fallstudien motiveras med att den tillåter en hög grad av konceptuell validitet, eller mäter de indikatorer som bäst representerar det som enligt teorin skall mätas.⁷⁷ I detta fall de operationaliserade variabler vilka svårigen kan mätas med statistiska studier utan att äventyra validiteten.⁷⁸ Fallstudier är även lämpliga som ett verktyg för att testa teorier, givet att dessa är någorlunda utvecklade, vilket ligger i linje med detta arbetes syfte.⁷⁹

Vad beträffar svagheter med fallstudier är en sådan kopplat till valet av fall, bias vid val av fall innebär som värst att fallen väljs ut utifrån att både oberoende och beroende variabler stämmer med teorin.

Vidare påverkar avgränsningen i kronologisk, geografisk och kulturell kontext, generaliserbarheten i slutsatsen, då den endast kan argumenteras att gälla för de som delar dessa förutsättningar.⁸⁰ Utöver detta bör försiktighet iakttagas vid dragandet av absoluta slutsatser gällande teories giltighet utifrån ett fåtal fall. Istället bör teorins förklaringskraft bedömas utifrån storleken på variablernas inverkan på utfallet.⁸¹ Denna svaghet äventyrar i min mening inte fallstudiens lämplighet utan bör som andra forskningsinsatser ses som delar av en helhet, i likhet med experiment, vilka vanligtvis bygger sin generaliserbarhet på upprepade undersökningar.⁸²

3.2 Val av fall

I en teoriprovande fallstudie är det av vikt att fastställa vilken typ av fall de testade utgör, mest sannolika eller mest osannolika.⁸³ Om detta är svårbedömt bör forskaren avstå från en initial bedömning, varför jag avstår från att placera de valda fallen i en sådan skala. Vidare måste variablerna fastställas.⁸⁴ Den beroende variabeln utgör i detta fall en konstant och utgörs av *avgörande seger* medan de oberoende variablerna utgörs av tillämpandet av principerna i den undersökta teorin. I denna undersökning har fallen valts ut med hänsyn till den beroende variabeln, ett urval vilket är lämpligt för att undersöka de oberoende variablernas påverkan på utfallet.⁸⁵ Vidare är det i en teoriprovande studie mycket svårt att välja utifrån motsatsen, oberoende variabler.⁸⁶

Flerfallstudier är i denna undersökning nödvändig för att generera variation relevant för forskningsfrågan,⁸⁷ i detta fall tiden. I detta arbete valdes fallen utifrån en mest-olika design, vilken

⁷⁵ Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, s.111

⁷⁶ Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2003, s.35

⁷⁷ George & Bennett, *Case studies and theory development in the social sciences*, s.19

⁷⁸ Ibid. s.19

⁷⁹ Ibid. s.115

⁸⁰ Ibid. s.25

⁸¹ Ibid. s.116-117

⁸² Yin, Robert K., *Case study research: design and methods*, 5. ed., SAGE, London, 2014, s.20

⁸³ George & Bennett, *Case studies and theory development in the social sciences*, s.75

⁸⁴ Ibid. s.79

⁸⁵ Ibid. s.23

⁸⁶ Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, s.114

⁸⁷ George & Bennett, *Case studies and theory development in the social sciences*, s.83

utmärker sig genom stor variation på systemfaktorer.⁸⁸ Detta trots att studien ej är komparativ, denna design ger dock variation geografiskt, historiskt och teknologiskt. Genom detta söks isolera den oberoende variabeln vilken kan antas påverka den beroende.⁸⁹ Syftet är även att minska påverkan av bakomliggande faktorer, vilka i likhet med en statistisk design kan påverka utfallet.⁹⁰

De valda fallen varierar i systemfaktorer enligt nedan:

Tabell 2: Val av fall.

Fall	Tidpunkt	Plats	Fartygstyper	Deltagare	Utfall
Svensksund	1790	Finska viken	Rodd & segelfartyg	Sverige VS. Ryssland	Svensk seger
Trafalgar	1805	Spaniens sydvästkust	Segelfartyg	Storbritannien VS. Frankrike/Spanien	Brittisk Seger
Midway	1942	Stilla havet, Midway-atollen	Hangarfartyg	USA VS. Japan	Amerikansk seger

Urvalet genererar en spridning över tre århundraden och tre olika sjömakter stod som segrare. Modernare fall övervägdes för att utöka den historiska spridningen. Problem uppstod emellertid sett till det undermåligare urvalet av sjöstrider under 2000-talet, då dessa inte sällan utgör delar av operationer med tyngdpunkt på händelser i land och kan äventyra urvalets teoretiska koppling mot Tills definition av *avgörande seger*. Tidigare fall skulle också generera en större spridning. Dock konstaterades tillgången på empiri, vilken kunde tillgripas inom rimlig tid, bristfällig.

3.3 Kvalitativ textanalys

Den tillgängliga empirin vilken berör de aktuella fallen begränsar sig i hög grad till nedskrivna källor, detta med bakgrund i att lång tid förflutit mellan de historiska händelserna och denna undersökning. Detta gör att analys av skrivet material är den lämpligaste metoden att ta sig an forskningsfrågan. Den grundläggande metoden i detta arbete är kvalitativ textanalys. Styrkan med en sådan kommer till sin rätt när det eftersökta i empirin måste extraheras med ett analytiskt verktyg,⁹¹ och kan ej urskönjas endast genom att räkna ord.⁹² Denna ansats medför att jag som författare måste tolka det empiriska materialet utifrån analysverktyget. Tolkning utgör ett nyckelbegrepp för kvalitativ analys och är ett måste för att contextualisera händelser i det empiriska materialet.⁹³ Denna tolkningsprocess är nödvändig för den aktuella undersökningen men kan utgöra en svaghet kopplad till mätnoggrannhet eller reliabilitet.⁹⁴ Detta motverkas genom

⁸⁸ Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, s.104

⁸⁹ George & Bennett, *Case studies and theory development in the social sciences*, s.50

⁹⁰ Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, s.97

⁹¹ Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, s.211

⁹² Asbjørn & Tufte, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, s.69

⁹³ Ibid. s.72

⁹⁴ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012, s.42

att tolkningen underbyggs med referat och präglas av transparens, vilken kan sägas utmärker god forskning. Genom detta grundläggs förutsättningar för intersubjektiv prövning.⁹⁵ Det analytiska verktyget som utformas bör diskuteras gällande validitet då de teoretiska definitionerna skall omvandlas till mätbara indikatorer, och hur väl dessa anses representera dessa. Detta kan beskrivas som begreppsvaliditet.⁹⁶ Ett problem vid operationaliseringar av teoretiska begrepp är att dessa kan göras olika, det finns inga fasta riktlinjer.⁹⁷

I denna studie är den teoretiska definitionen central varför operationaliseringen utgår från Tills formulerade faktorer och tar stöd i annan litteratur av författaren där dessa diskuteras, en åtgärd för att öka validiteten i undersökningen.

3.4 Material och källkritik

Den tidigare forskningen vilken presenterats är uteslutande publicerad i vetenskapliga tidskrifter eller kollegialt granskade,⁹⁸ varigenom dess trovärdighet stärks genom att en viss kvalitet garanteras. Vidare har jag i urvalet av dessa sökt att representera flera ståndpunkter i den vetenskapliga debatten i syfte att motverka egen tendens genom ett snedfördelat urval av fakta.⁹⁹ Det empiriska materialet valdes ur ett begränsat urval vilket medför att samtliga källkritiska kriterier svårligen efterlevs.¹⁰⁰ I detta fall var särskilt samtidighet svår att uppnå med hänsyn till den begränsade tid vilken tilldelats för arbetet men också till den tid som förflutit mellan händelserna och idag. Detta medför att andrahandskällor utgör en majoritet av den valda empirin varför samtliga dessa granskats källkritisk och relevanta fynd presenteras nedan:

Svensksund:

Berättelse om slaget emellan svenska och ryska skärgårds-flottorne i Svensksund den 9 och 10 juli 1790 är ett samtida originaldokument magasinerat vid försvarshögskolan, anledning att betvivla dess äkthet uppkom ej. Dock bör beaktas dess eventuellt tendentiösa framställning av den egna segern.

Svensksund: Gustav III krig och skärgårdsflottan skildrar tiden före och under slaget vid Svensksund 1790, författaren utgår i hög grad från arkiverade förstahandskällor vilka kompletteras med litteratur, författaren var historiker och akademiker och goda metoder bör ha tillämpats.¹⁰¹ I enlighet med sedvanlig källkritik har beroende och tidskriteriet beaktats vid tolkning.

Svensksund 1790–1940 är en minnesbok, utarbetad av föreningen Sveriges Flotta finns uppenbara risker för tendens vilket återspeglas i bokens nationalromantiska skildringar av händelser, någon fysisk person står heller ej som utgivare, dock presenteras en källförteckning i stort baserad på samtida källor.

Gustav III och sjökriget bygger på såväl anteckningar och memoarer som senare litteratur, författaren skriver vanligtvis skönlitteratur och saknar synbart skäl att återge en vinklad berättelse.¹⁰²

⁹⁵ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, s.43

⁹⁶ Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, s.59

⁹⁷ Ibid. s.56

⁹⁸ 'peer-reviewed'

⁹⁹ Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, s.296

¹⁰⁰ Ibid. s.298

¹⁰¹ *Nationalencyklopedin*. Stig Jägerskiöld. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/stig-jägerskiöld> (hämtad 2018-05-03)

¹⁰² Arne Jacobsson. Författare. <http://web.comhem.se/arne.sigfrid.jacobsson/sid2.htm> (hämtad 2018-05-03)

Gustav III:s ryska krig har en bredare ansats och berör även landkriget, de marina passagera har författats av dåvarande docent Jan Glete.¹⁰³ Verket innehåller en källförteckning innehållande såväl samtida som senare källor, verket behandlas i likhet med övriga som en andrahandskälla.

Trafalgar:

Trafalgar 1805 är en modern skildring av slaget vid Trafalgar, författaren har en doktorsexamen i historia och bör därför ha nyttjat god etik vid författandet av verket.¹⁰⁴ Dock kan konstateras att källmaterialet vilket använts är sentida vilket återigen faller utanför samtidighetskriteriet och en uppenbar risk för beroende genom tratering har beaktats.

Författaren till *Trafalgar The Nelson Touch* har ett förflutet i den brittiska flottan varför tendensiösa skildringar kan förekomma.¹⁰⁵ vidare utgör även denna en modernare skildring av slaget, varför samtidighet och beroende som kriterier beaktats.

Trafalgar: männen, slaget, stormen är en översättning med originaltiteln: *Trafalgar: the Men, the Battle, the Storm*. En av författarna är specialist på 1700- till tidigt 1800-tal,¹⁰⁶ boken innehåller en extensiv källredovisning vilken sträcker sig från samtida till moderna källor.

Samma publikation har använts för två av fallen, *Trafalgar* och *Midway, Battle At Sea* är en skildring av olika sjöslag genom historien. Författaren är utbildad vid Kings college och har författat flera historiska verk.¹⁰⁷ Tyngdpunkten av källorna ligger på 1900-talet och verket är att behandla som en andrahandskälla.

Midway:

Miracle At Midway bygger på såväl officiella som inofficiella samtida samt senare källor från båda sidor och utgör en extensiv skildring av slaget, dock bör beaktas att den kan innehålla tendentiösa skildringar då författaren tjänstgjorde på den amerikanska sidan i kriget.¹⁰⁸

Midway 1942 är skriven av en svensk författare under tidigt 2000-tal varför tendens ej bör utgöra ett större orosmoment kopplat till berättarens grad av beroende,¹⁰⁹ dock bör beroende genom tratering, eller uppgifter i flera led.¹¹⁰ Beaktas då verket bygger vidare på äldre källor.

Sammantaget utgår källmaterialet närmast uteslutande från den vinnande sidans perspektiv. Författarna är i många fall landsmän med de deltagande i slaget och i vissa fall delar av officersprofessionen. På grund av detta har två av de källkritiska kriterierna ansetts centrala: tendens, att en förvrängd bild medvetet presenteras, och beroende, särskilt genom att en första-handskälla återges av en andrahandskälla.¹¹¹

I syfte att motverka att sådana felaktigheter i källmaterialet skall påverka studiens kvalitet tillämpas regeln att aldrig tro på en ensam tendentiös källa utan att denna kompletteras med en

¹⁰³ Artéus, Gunnar (red.), *Gustav III:s ryska krig*, Probus, Stockholm, 1992, s.5

¹⁰⁴ Fremont-Barnes, Gregory, *Trafalgar 1805: Nelson's crowning victory*, Osprey, Oxford, 2005, s.1

¹⁰⁵ Birlinn. Authors. David Howarth. <https://www.birlinn.co.uk/David-Howarth/> (hämtad 2018-05-07)

¹⁰⁶ Tim Clayton. award winning and bestselling author. <http://www.timclayton.co.uk> (hämtad 2018-04-24)

¹⁰⁷ Keegan, John, *Battle at sea: from man of war to submarine*, Pimlico, London, 1993[1988], s.1

¹⁰⁸ Prange, Gordon W., Goldstein, Donald M. & Dillon, Katherine V., *Miracle at Midway*, Penguin Books, Harmondsworth, Middlesex, England, 1983, s.1

¹⁰⁹ Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, s.293

¹¹⁰ Thurén, Torsten, *Källkritik*, 2., [rev. och utök.] uppl., Liber, Stockholm, 2005, s.53

¹¹¹ Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, s.293

oberoende eller en motsatt tendentiös sådan.¹¹² Vidare tillämpas genomgående användandet av flera källor, triangulering, vilket Yin menar är av stor vikt vid fallstudier.¹¹³ Detta förfarande minskar även att beroende påverkar resultatet negativt, genom att flera källor styrker samma påstående.¹¹⁴ Sammanfattningsvis återfinns inga brister vilka helt äventyrar källornas användbarhet. De brister och risker som påpekats hanteras genom ovan nämnda metoder och ett kritiskt förhållningssätt.

3.5 Forskningsetik

Undersökningen som företagits har på inget sätt inkluderat intervjuer eller direkt rört människor på ett sätt vilket orsakar problemställningar.¹¹⁵ Dock kan forskning även påverka människor genom att påverka deras verklighetsuppfattning¹¹⁶ vilket innebär ett ansvar för mig som författare att efter bästa förmåga förmedla ett resultat som underbyggs genom god forskningsetik. Ett exempel på detta är vikten av tydlighet och transparens i forskningsprocessen vilket möjliggörs genom en tydlig notapparat.¹¹⁷

3.6 Validitet och reliabilitet

De metodologiska och empiriska val som gjorts i detta arbete syftar till att med tillförlitlig noggrannhet pröva teorin, och för att höja kvaliteten på resultaten har god validitet och reliabilitet eftersträvat. Överensstämmelse mellan teori och operationell indikator, eller begreppsvaliditeten,¹¹⁸ har stärkts genom minimal egen tolkning av Tills teoretiska definitioner. Stöd har hämtats ur författarens egna verk, ett exempel på resonemangsvaliditet.¹¹⁹ Reliabiliteten har sökts stärkas genom en tydlig argumentation för varför en faktor indikerats, för kvalitativa studier likt denna är tolkning en del av reliabilitetsproblemet.¹²⁰ Genom att använda referat och citat vid tolkningen underbyggs densamma och möjlighet för intersubjektiv prövning skapas.

4. Analysresultat

Nedan presenteras analytiska resultat utifrån det analytiska verktygets tillämpning. Varje faktor utgör en rubrik och inrymmer argumentationen för varför denna anses indikerad eller ej i respektive fall. Ett mer överskådligt resultat presenteras i matrisform i det avslutande kapitlet.

¹¹² Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, s.295

¹¹³ Yin, *Case study research*, s.119

¹¹⁴ Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, s.292

¹¹⁵ Asbjørn & Tufte, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, s.60

¹¹⁶ Ibid. s.60

¹¹⁷ Ekengren, Ann-Marie & Hinnfors, Jonas, *Uppsatshandbok: [hur du lyckas med din uppsats]*, 2., [rev.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012, s.112

¹¹⁸ Esaiasson et al., *Metodpraktikan*, s.58

¹¹⁹ Ibid. s.62

¹²⁰ Bergström & Boréus, *Textens mening och makt*, s.42

4.1 Operativ koncentration

Svensksund: Upptakten till slaget vid Svensksund var det misslyckade försöket att anfälla den ryska flottan, vilket resulterade i att de svenska styrkorna inestängdes genom blockad i den Viborgska viken.¹²¹ Under dramatiska former bröt de sig emellertid ut med förluster som följd.¹²² Dock kom dessa förluster väl att kompenseras för genom anslutningen av den pommeriska eskadern, vilket tillät uppbyggandet av tillräckliga resurser för att göra motstånd,¹²³ varför operativ koncentration anses indikerad genom att:

- *Målsättningen tillåter tillräcklig koncentration av resurser för uppgiftens lösande.*

Trafalgar: Den brittiska styrkan stod inför ett operativt dilemma. Blockaden mot Napoleons sjömakter skulle upprätthållas, och ett avgörande slag framtvings inom oklar framtid.¹²⁴ För att hålla sina fartyg provianterade vid en fortsatt blockad, tvingades den brittiska styrkan att avdela fartyg vilka avseglade mot Gibraltar och försvagade Nelsons styrka numerärt.¹²⁵ Att hålla detta alternativ öppet medförde således att resurser behövde omfördelas vilket gav motståndaren ett numerärt övertag 33 mot 27 fartyg. Effekten blev en ändrad plan för slaget där två istället för tre linjer formerades,¹²⁶ varför operativ koncentration ej anses indikerad.

Midway: Den tvådelade operativa målsättningen vid slaget kom att ligga japanerna till last. Dels skulle Midway atollen ockuperas, och dels en avgörande strid med amerikanska flottan provoceras fram.¹²⁷ Den amerikanska motsvarigheten var enkel, fienden skulle stoppas från anspråket på Midway.¹²⁸ Beslutet att samla den kvarvarande stillahavsflottan till ett slag vid Midwayöarna baserat på underrättelser var inte okontroversiellt,¹²⁹ men tillät den amerikanska styrkan att koncentrera sina resurser på ett framgångsrikt sätt vilket gör att en av indikatorerna återfinns:

- *Målsättningen tillåter tillräcklig koncentration av resurser för uppgiftens lösande.*

¹²¹ Jacobsson, Arne, *Gustaf III och sjökriget 1788-1790*, [Arne Jacobsson], Stockholm, 2007 s.141 & Artéus, *Gustav III:s ryska krig*, s.160 & Sverige. Försvarsstaben. Krigshistoriska avdelningen, *Svensksund 1790–1940: en minnesbok*, Sveriges flotta, Stockholm, 1940, s.55

¹²² Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.155 & Artéus, *Gustav III:s ryska krig*, s.161 & Försvarsstaben. *Svensksund 1790–1940*, s.57

¹²³ Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.159 & Försvarsstaben. *Svensksund 1790–1940*, s.91 & Jägerskiöld, Stig, *Svensksund: Gustaf III:s krig och skärgårdsflottan 1788–1790*, Atlantis, Stockholm, 1990, s.126

¹²⁴ Howarth, David, *Trafalgar: The Nelson touch*, Collins, London, 1969, s.20 & Freemont, *Trafalgar 1805*, s.31 & Clayton, Tim & Craig, Phil, *Trafalgar: männen, stormen, slaget*, Fahrenheit, Stockholm, 2005, s.96–97

¹²⁵ Clayton & Craig, *Trafalgar*, s.97 & Freemont, *Trafalgar 1805*, s.40 & Howarth, *Trafalgar*, s.80

¹²⁶ Freemont, *Trafalgar 1805*, s.38 & Howarth, *Trafalgar*, s.129 & Clayton & Craig, *Trafalgar*, s.99 & 125

¹²⁷ Lupander, Johan, *Midway 1942: vändpunkten i Stilla havet*, Norstedt, Stockholm, 2007, s.46 & Prange et al., *Miracle at Midway*, s.14 & Keegan, *Battle at Sea*, s.188

¹²⁸ Lupander, *Midway 1942*, s.24 & Prange et al., *Miracle at Midway*, s.99 & Keegan, *Battle at Sea*, s.188

¹²⁹ Keegan, *Battle at sea*, s.184 & Lupander, *Midway 1942*, s.24 & Prange et al., *Miracle at Midway*, s.47

4.2 Tillförlitlig taktisk bild

Svensksund: Formeringen i Svensksund var i högsta grad beroende av underrättelser om från vilket håll motståndaren ämnade anfalla, och sådana underrättelser kom passande nog inströmmande genom framskjutna spaningsenheter vilka avslöjade motståndarens avsikt att anfalla söderifrån.¹³⁰ Därför indikeras tillförlitlig taktisk bild genom:

- *Tillförlitlig kännedom om motståndarens avsikter*

Trafalgar: En bakomliggande orsak till Nelsons beslut att bryta fiendens linje och avsiktligt lägga sig i ett ogynnsamt T-läge (detta tillåter motståndaren att verka med bredsidan mot den främre delen av formationen), synes vara hans kännedom om motståndarens bristande skicklighet i artilleri, vilken orsakades av såväl materiella som personella faktorer.¹³¹

Kännedom om dessa brister i motståndarens förmåga gav således den brittiska styrkan en fördel, vilket gör att följande indikator återfinns:

- *Kännedom om motståndarens förmåga*

Midway: Det amerikanska underrättelseläget spelade en betydande roll i slaget om Midway. Den amerikanska underrättelsetjänsten hade i slutet av maj 1942 lyckats knäcka det japanska kryptot och genom detta utläsa meddelandet om det planerade japanska anfallet mot Midway i klartext. Genom detta visste man tiden för den japanska Jagareskortens ankomst till Midway.¹³²

Vidare underrättelser av betydelse för slaget kom att inhämtas genom flygspaning.

Spaningen vilken kom att föregå slaget genomfördes med framgång från amerikansk sida, deras fördel bestod såväl i tillgång till landfast bas på Midway som i för ändamålet lämpligare flygmaskiner.¹³³ Det numerärt mer omfattande amerikanska spaningsföretaget kom att betala sig genom att motståndaren upptäcktes mer än två timmar i förväg, vilket medförde att stridsförberedelser redan påbörjats när japanerna lokaliserat sin motståndare.¹³⁴

Således återfanns två indikatorer vid Midway:

- *Tillförlitlig kännedom om motståndarens position*
- *Tillförlitlig kännedom om motståndarens avsikter*

¹³⁰ Försvarsstaben, *Svensksund 1790–1940*, s.102 & Jägerskiöld, *Svensksund*, s.127 & Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.159

¹³¹ Howarth, *Trafalgar*, s.132 & Keegan, *Battle at Sea*, s.84 & Clayton & Craig, *Trafalgar*, s.144

¹³² Lupander, *Midway 1942*, s.115 & Keegan, *Battle at Sea*, s.186 & Spector, Ronald H., *At war, at sea: sailors and naval combat in the twentieth century*, Penguin Books, New York, N.Y., 2002, s.198

¹³³ Lupander, *Midway 1942*, s.130 & Keegan, *Battle at Sea*, s.191 & Prange et al., *Miracle at Midway*, s.99

¹³⁴ Lupander, *Midway 1942*, s.135 & Spector, *At war at sea*, s.200 & Prange et al., *Miracle at Midway*, s.387

4.3 Effektiv ledning

Svensksund: I skildringarna av slaget i Svensksund står lite att finna om de nyttjade ledningssystemen. Troligt är att den svenska sidan nyttjade flaggor för signalering mellan fartygen.¹³⁵ Inga utsagor om systemets funktionalitet eller påverkan på slaget står att finna varför effektiv ledning ej indikeras.

Trafalgar: Den brittiska flottan tillämpade något som kan liknas vid uppdragstaktik. De underställda cheferna hade en god uppfattning om hur manövrar skulle göras innan slaget började vilket möjliggjorde ett samordnat agerande även om kommunikation var omöjlig eller försvårad.¹³⁶ Genom denna förtänksamhet gällande signalsystemets begränsningar indikeras effektiv ledning genom att:

- *Decentraliserad ledning tillåter samordnat agerande utan fullt fungerande kommunikation*

Midway: Den samlade bilden av kommunikation och ledning inom den amerikanska styrkan lämnar en del att önska, läget tycks präglas av fallerande kommunikation.¹³⁷ Den sammanvägda bedömningen av de empiriska utsagorna ger därför ingen indikation av effektiv ledning.

4.4 Taktisk koncentration

Svensksund: Genom de ryska roddarnas reträtt kom deras center att vara föremål för den svenska eldgivningen från både landfasta batterier och övriga fartyg, Den ordning som följde försvårade vedergällning från de ryska fartygen vilket gav ännu ett övertag.¹³⁸ Detta indikerar taktisk koncentration genom att:

- *Samling av eldkraft mot en decimerad del av motståndarens styrkor sker*

Trafalgar: Den förliga delen av den spansk/franska formationen att försattes ur striden då de länge behöll sin kurs vid den avskärande manövern från den brittiska styrkan.¹³⁹ Samtidigt kom en del av de brittiska fartygen att hamna på efterkälken vid sagda manöver genom den svaga vinden, varför inget nämnvärt övertag numerärt entydigt uppnåddes.¹⁴⁰ Redogörelserna för dessa händelser ger ingen samstämmig bild om övertag genom koncentration varför detta ej indikeras.

Midway: En av de avgörande faserna under slaget kom att utgöras av en simultant genomförd attack mot tre japanska hangarfartyg. Den genomfördes dock ej som en planerad kraftsamling utan präglades av förvirring gällande tilldelade mål och okunskap om att andra flygföretag än det egna ens befann sig i närheten.¹⁴¹ Resultatet kom dock att bli ett kollapsat japanskt

¹³⁵ Jägerskiöld, *Svensksund*, s.128 & Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.15

¹³⁶ Howarth, *Trafalgar*, s.74 & Clayton & Craig, *Trafalgar*, s.100 & Freemont, *Trafalgar 1805*, s.39

¹³⁷ Prange et al., *Miracle at Midway*, s.389 & Lupander, *Midway 1942*, s.307 & Keegan, *Battle at Sea*, s.191

¹³⁸ Sverige. Kungl. Maj: t. *Berättelse om slaget emellan svenska och ryska skärgårds-flottorne i Svensksund den 9 och 10 julii 1790.kongl. tryckeriet, Stockholm. 1790, s.2 & Försvarsstaben. Svensksund 1790–1940*, s.129–130 & Jägerskiöld, *Svensksund*, s.137 & Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.164

¹³⁹ Clayton & Craig, *Trafalgar*, s.175 & Freemont, *Trafalgar 1805*, s.65 & Keegan, *Battle at Sea*, s.72

¹⁴⁰ Clayton & Craig, *Trafalgar*, s.145 & Keegan, *Battle at Sea*, s.66 & Freemont, *Trafalgar 1805*, s.53

¹⁴¹ Keegan, *Battle at Sea*, s.204 & Lupander, *Midway 1942*, s.195 & Prange et al., *Miracle at Midway*, s.271

luftförsvar och tre av fyra hangarfartyg i lågor.¹⁴² Trots att denna osannolika samordning tycks vara en produkt av slumpen återfinns en indikator vilken uppnåddes:

- *Samling av eldkraft mot en decimerad del av motståndarens styrkor sker*

4.5 Taktisk manövrering

Svensksund: Den svenska styrkan sökte under slaget att kringgå sin motståndare, vilket man gjorde genom en smal förträngning. Effekten av detta var att en del av den ryska formationen tvingades göra en manöver vilken tolkades som en reträtt av övriga ryska styrkor.¹⁴³ De ryska roddarna kunde inte förmås att vända tillbaka, utan oordning spred sig och slaget vändes till svensk fördel.¹⁴⁴

Den svenska manövern kom genom detta att indirekt vilseleda den ryska styrkan genom den missförstådda kontringen, vilket gör att följande indikeras:

- *Motståndaren vilseleds genom manövrering*

Trafalgar: Nelsons plan var för tiden ovanlig. Han sökte en närstrid mellan enskilda fartyg snarare än en linjestrid.¹⁴⁵ Trots att han gick segrande ur denna verkar motståndaren varit beredd på en sådan taktik och ej låtit sig överraskas,¹⁴⁶ och därför kan ingen egentlig vilseledning sägas ägt rum. Vidare kan effekten av manövern tillskrivas andra faktorer varför taktisk manövrering ej indikeras.¹⁴⁷

Midway: Den amerikanska sidans begränsade resurser påverkade deras taktiska beteende. De värdefulla hangarfartygen skulle spridas ut och placeras långt från motståndaren i syfte att ej förlora dessa. På detta vis skulle hela styrkan undgå upptäckt vid fientlig spaning.¹⁴⁸ Det var utnötning snarare än offensiv som var ledordet, och denna utnötningstaktik vilken valdes till fördel för ett mer offensivt agerande,¹⁴⁹ vilket indikerar taktisk manövrering genom att:

- *Manövrering skapar ett taktiskt övertag genom god positionering.*

¹⁴² Prange et al., *Miracle at Midway*, s.274 & Lupander, *Midway 1942*, s.205 & Keegan, *Battle at Sea*, s.205-206

¹⁴³ Försvarsstaben. *Svensksund 1790–1940*, s.129 & Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.164 & Jägerskiöld, *Svensksund*, s.137

¹⁴⁴ Försvarsstaben. *Svensksund 1790–1940*, s.129 & Jägerskiöld, *Svensksund*, s.137 & Kungl. Maj: t. *Berättelse om slaget emellan svenska och ryska skärgårds-flottorne i Svensksund den 9 och 10 julii 1790*, s.2 & Artéus, *Gustav III:s ryska krig*, s164

¹⁴⁵ Clayton & Craig, *Trafalgar*, s.111 & Freemont, *Trafalgar 1805*, s.38 & Keegan, *Battle at Sea*, s.58

¹⁴⁶ Freemont, *Trafalgar 1805*, s.40 & Keegan, *Battle at Sea*, s.58 & Clayton & Craig, *Trafalgar*, s.111

¹⁴⁷ Se stridsduglighet och utnyttjande av lokala förhållanden

¹⁴⁸ Prange et al., *Miracle at Midway*, s.100 & Lupander, *Midway 1942*, s.78 & Keegan, *Battle at Sea*, s.189

¹⁴⁹ Prange et al., *Miracle at Midway*, s.103 & Keegan, *Battle at Sea*, s.189 & Lupander, *Midway 1942*, s.78

4.6 Logistisk effektivitet

Svensksund: Inget i empirin vittnar om en brist på vital materiel vid det undersökta slaget. Det tycks som om denna ersattes efter utbrytningen ur Viborgska viken där tillgången på proviant och vatten omnämns som ett resultat av den svenska flottans isolering.¹⁵⁰ Då denna typ av redogörelser helt saknas i berättelsen om det undersökta slaget indikeras logistisk effektivitet genom att:

- *Inga brister i tillgång på vital materiel rapporteras.*

Trafalgar: Den brittiska styrkan led ej av någon brist på vital materiell. För att säkerhetsställa tillgången på densamma avseglade före striden, en del av Nelsons fartyg, för att proviantera.¹⁵¹ Genom detta indikeras logistisk effektivitet genom att:

- *Inga brister i tillgång på vital materiel rapporteras.*

Midway: Inga avgörande brister påträffas i empirin, dock var tillgången på flygbränsle tillfälligt äventyrad genom en egenvållad explosion på Midway atollen, men denna förlust påstås ha ersatts.¹⁵² Exakt klarhet går inte att frambringa då empiriskt stöd genom triangulering saknas. Dock återfinns inga senare skildringar om brist på vital materiell varför logistisk effektivitet indikeras genom att:

- *Inga brister i tillgång på vital materiel rapporteras.*

4.7 Nyttjande av omgivningsfaktorer

Svensksund: Två omgivningsfaktorer kom att påverka utgången i slaget för svenskarna, dels utnyttjandet av den naturliga förträngningen i Svensksund vilken förhindrade kringgång och tillät koncentrisk eldgivning mot motståndaren.¹⁵³ Dels vädret, där sjögången gick hårdare mot den ryska styrkan vilken ej skyddades av skär, varför deras träffsäkerhet och stridsordning påverkades.¹⁵⁴ Då vädret under denna tid svårligen förespåddes med god precision kan endast nyttjandet av terrängen i syfte att hindra kringgång tillskrivas den svenska styrkan. Följande indikerades således:

- *Omgivande landformationer nyttjas till egen fördel.*

¹⁵⁰ Jägerskiöld, *Svensksund*, s.107 & Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.144 & Försvarsstaben. *Svensksund 1790–1940*, s.56

¹⁵¹ Clayton & Craig, *Trafalgar*, s.97 & Freemont, *Trafalgar 1805*, s.40 & Howarth, *Trafalgar*, s.80

¹⁵² Lupander, *Midway 1942*, s.83 & Prange et al., *Miracle at Midway*, s.135

¹⁵³ Försvarsstaben. *Svensksund 1790–1940*, s. 112 & Kungl. Maj: t. *Berättelse om slaget emellan svenska och ryska skärgårds-flottorne i Svensksund den 9 och 10 juli 1790*, s.1 & Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.161

¹⁵⁴ Försvarsstaben. *Svensksund 1790–1940*, s.129 & Jägerskiöld, *Svensksund*, s.137 & Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.164

Trafalgar: Den brittiska styrkan nyttjade vind och sjöhävning till egen fördel, vindens och vågornas riktning skulle vid slaget tvinga motståndaren att ta sjön rakt i sidan vilket håll denne än valde att segla, vilket påverkade deras träffsäkerhet och förmågan att manövrera.¹⁵⁵ Denna planläggningen indikerar utnyttjande av omgivningsfaktorer genom att:

- *Meteorologiska förhållandena nyttjas till egen fördel*

Midway: Genom att välja att bryta det japanska anfallet vid Midway tilläts de amerikanska styrkorna nyttja infrastrukturen på ön, vilket gav dem ett extra flygdäck som dessutom var osänkbart.¹⁵⁶ Något som utjämnade styrkeförhållandena numerärt, något.

Genom beslutet kom omgivande landformationer att nyttjas varför nyttjande av omgivningsfaktorer indikeras genom att:

- *Omgivande landformationer nyttjas till egen fördel.*

4.8 Överlägsna vapensystem

Svensksund: Utsagorna om artilleriets styrka hos de båda flottorna går isär. Svenskarna tycks i motsats till ryssarna ha tillämpat metoden att glödga sina kulor i ugnar,¹⁵⁷ utsagor om effekten av denna åtgärd saknas dock, eller är motstridig.¹⁵⁸ Vidare vittnar det empiriska materialet om ett ryskt övertag eller likvärdigt antal kanoner,¹⁵⁹ genom detta saknas empiriskt stöd för att överlägsna vapensystem skall indikeras.

Trafalgar: Valet av tändanordning för kanonerna, flintlås före lunta anses vara en vapenteknisk fördel för den brittiska flottan, och möjligtvis bidragande till deras högre eldgivningsfrekvens. flintlås medförde omedelbar avfyrning vid anslag medan luntan gav en oförutsägbar fördröjning vilket ger sämre träffsäkerhet.¹⁶⁰ Genom detta indikeras:

- *Vapensystemen har högre precision än motståndarens*

Midway: Dessa indikatorer återfanns ej för den vinnande sidan i Midway, tvärtom vittnas om problem med använda vapensystem såsom torpeder och fällningsanordningar hos den amerikanska flottan.¹⁶¹ Genom detta indikeras inte överlägsna vapensystem.

¹⁵⁵ Howarth, *Trafalgar*, s.132 & Clayton & Craig, *Trafalgar*, s.152 & Keegan, *Battle at sea*, s.58

¹⁵⁶ Keegan, *Battle at sea*, s.188 & 191 & Prange et al., *Miracle at Midway*, s.65 & Lupander, *Midway 1942*, s.78

¹⁵⁷ Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.40 & Jägerskiöld, *Svensksund*, s.61

¹⁵⁸ Jägerskiöld, *Svensksund*, s.66

¹⁵⁹ Artéus, *Gustav III:s ryska krig* s.162 & Försvarsstaben. *Svensksund 1790–1940*, s.105 & Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.162

¹⁶⁰ Howarth, *Trafalgar*, s.132 & Freemont, *Trafalgar 1805*, s.21 & Keegan, *Battle at sea*, s.61

¹⁶¹ Prange et al., *Miracle at Midway*, s.176 & 388 & Lupander, *Midway 1942*, s.66 & Keegan, *Battle at sea*, s.194 & Spector, *At war at sea*, s.192

4.9 Verkanstålighet

Svensksund: Inga detaljerade analyser av fartygens verkanstålighet har stått att finna. Dock kan konstateras att den ryska skeppsbyggarkonsten kvalitativt understeg den svenska gällande tålighet och större målyta.¹⁶² En skillnad vilken möjligen synliggörs i de större ryska förlusterna, runt 50 förstörda fartyg mot 6 stycken svenska.¹⁶³ genom detta indikeras verkanstålighet genom:

- *God verkanstålighet genom fartygens konstruktion*

Trafalgar: Den brittiska skeppsbyggarkonsten ansågs underlägsen motståndarens, särskilt de franska skeppen var av starkare eller generellt bättre konstruktion.¹⁶⁴ Den risktagning Nelson gjorde när han bröt motståndarens linje utsatte de främsta fartygen för beskjutning och genom detta förluster,¹⁶⁵ är därför en risktagning, vilken fortsatte trots förlusterna, varför verkanstålighet indikeras genom att:

- *Rishtagning fortsätter trots egna förluster.*

Midway: Likt den japanska hangarstyrkan utsattes även den amerikanska för verkan från motståndaren, dock tycks dennas skyddstjänst ha fungerat bättre.¹⁶⁶ Trots att *Yorktown* träffades av tre bomber kom hon genom aktiv skyddstjänst att hålla sig inledningsvis fortsatt operativ och därefter flytande död i vattnet till dess att hon sänktes av en japansk ubåt under bogsering mot hemmahamn.¹⁶⁷

Denna episod synliggör händelser vilka indikerar verkanstålighet genom:

- *God verkanstålighet genom fungerande skyddstjänst.*

¹⁶² Artéus, *Gustav III:s ryska krig* s.124,165 & 120, & Försvarsstaben. *Svensksund 1790–1940*, s.105 & Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.164

¹⁶³ Försvarsstaben. *Svensksund 1790–1940*, s.138–139 & Artéus, *Gustav III:s ryska krig* s.164 & Jacobsson, *Gustaf III och sjökriget*, s.165

¹⁶⁴ Keegan, *Battle at sea*, s.20 & Freemont, *Trafalgar 1805*, s.19 & Clayton & Craig, *Trafalgar*, s.113

¹⁶⁵ Freemont, *Trafalgar 1805*, s.45 & 56 & Keegan, *Battle at Sea*, s.67–68 & Clayton & Craig, *Trafalgar*, s.151

¹⁶⁶ Lupander, *Midway 1942*, s.112 & Keegan, *Battle at Sea*, s.207 & Prange et al., *Miracle at Midway*, s.280

¹⁶⁷ Spector, *At war at sea*, s.202 & Keegan, *Battle at Sea*, s.208 & Prange et al., *Miracle at Midway*, s.353

4.10 Stridsduglighet

Svensksund: I en del av det empiriska materialet anses en av de få svenska fördelarna vid Svensksund vara att personalen "...var överlägsen till såväl sjömanskap som skolning."¹⁶⁸ ett påstående vilket står i kontrast till andra bedömningar, vilka menar att båda sidors manskap var undermåligt tränade.¹⁶⁹ Att påståendet om svensk överlägsen träning ej kan styrkas genom triangulering gör att Stridsduglighet ej indikeras genom träning. Avseende erfarenhet har liktydiga uppgifter ej heller stått att finna i det empiriska materialet varför stridsduglighet ej indikeras.

Trafalgar: De brittiska sjömännen anses överlägsna genom mer träning och erfarenhet.¹⁷⁰ Den fransk-spanska flottan berövades möjlighet till träning genom den brittiska blockaden och var att betrakta som sämre förberedda.¹⁷¹ Genom detta indikeras stridsduglighet genom att:

- *Överlägsen utbildning anses bidra till framgång.*

Midway: empiriska utsagor menar att brister fanns gällande utbildning och erfarenhet hos piloter på den japanska sidan efter förluster i tidigare strider,¹⁷² något som även verkat plåga den amerikanska styrkan, där piloterna framställs som oerfarna i det empiriska materialet.¹⁷³ Genom dessa utsagor med ibland motsägelsefulla bedömningar av erfarenhet och träning anses det empiriska underlaget för tvetydigt. Stridsduglighet indikeras därför ej.

¹⁶⁸ Försvarsstaben. *Svensksund 1790–1940*, s.105

¹⁶⁹ Artéus, *Gustav III:s ryska krig*, s.140 & Jägerskiöld, *Svensksund*, s.18

¹⁷⁰ Freemont, *Trafalgar 1805*, s.19 & Howarth, *Trafalgar*, s.85 & 186 & Keegan, *Battle at Sea*, s.38

¹⁷¹ Freemont, *Trafalgar 1805*, s.21 & Howarth, *Trafalgar*, s.119 & Keegan, *Battle at Sea*, s.20

¹⁷² Lupander *Midway 1942*, s.71 & Prange et al., *Miracle at Midway*, s.49-50 & Keegan, *Battle at Sea*, s.208 & Spector, *At war at sea*, s.198

¹⁷³ Keegan, *Battle at sea*, s.200 & Lupander, *Midway 1942*, s.83 & Spector, *At war at sea* s.203 & Prange et al., *Miracle at Midway*, s.77

5. Avslutning

5.1 Svar på frågeställningen

Vilka av Geoffrey Tills framgångsfaktorer återfinns hos den vinnande sidan i historiska fall?

Resultatet av undersökningen visar att inget fall innehöll samtliga förklaringsfaktorer, vidare återfanns endast tre av faktorerna i samtliga fall. Tabellen nedan visar det exakta resultatet.

Vilka av Tills framgångsfaktorer återfinns hos den vinnande sidan i:

- *Slaget om Svensksund?*
- *Slaget om Trafalgar?*
- *Slaget om Midway?*

Tabellen nedan visar resultatet för respektive fall, ett kryss markerar att faktorn indikerats, Tomma celler visar att faktorn ej indikerats.

Tabell 3: Analysresultat

Faktorer	Svensksund	Trafalgar	Midway
- Operativ koncentration	×		×
- Tillförlitlig taktisk bild	×	×	×
- Effektiv ledning		×	
- Taktisk koncentration	×		×
- Taktisk manövrering	×		×
- Logistisk effektivitet	×	×	×
- Nyttjande av omgivningsfaktorer	×	×	×
- Överlägsna vapensystem		×	
- Verkanstålighet	×	×	×
- Stridsduglighet		×	

5.2 Resultat & metoddiskussion

Syftet med studien var att genom empirisk prövning bedöma applicerbarhet av Geoffrey Tills moderna marina principer för framgång på historiska fall, och genom detta testa deras tidlösa anspråk. Sekundärt syftade arbetet till att utöka forskningen om principiella förklaringar för utgången av historiska fall.

Genom att studien genomförts och ett nedtecknat resultat står att finna, har syftet uppfyllts.

Resultatet visar att i inget av fallen påträffas samtliga av faktorerna, dock påvisas att en del faktorer indikerats i samtliga fall. Kan man genom detta dra slutsatser om att några faktorer väger tyngre? I enlighet med *Tills* uppfattning blev det uppenbart under analysen att indikationen av faktorerna inte sällan var produkter av samma, eller tätt sammanlänkade situationer. Detta underbygger *Tills* mening att dessa bör ses holistisk, snarare än som fristående faktorer.

Teorins moderna utformning påverkade dock analysen genom operationalisering av faktorn *nyttjande av omgivningsfaktorer*, då denna innefattar meteorologi och undervattensförhållanden, meteorologi har förvisso alltid påverkat sjöstriden sett till vindförhållanden vid segling och visuella räckvidder för artilleriet. Dock kan inverkan av undervattensfaktorer sägas mer betydande i den sensorduell vilken präglar den moderna sjöstriden, Då dessa påverkas av förhållanden bortom vetandet av dåtidens taktiker, utbredningsförhållanden och hydroakustiska förutsättningar. Genom detta påvisas att teorin möjligen präglats av sin samtid, vilken tillsätter dessa faktorer en större betydelse.

Denna problematik relaterar till forskningsdebatten om förändring av principerna, eller vikten förändrad förståelse och tolkning av dem vilket påpekades av *Lanir*. Paralleller kan uppenbarligen dras mellan modern och historisk sjöstrid gällande en del av dessa faktorer inverkan men förståelsen och metoderna för att nyttja dem utgör en skiljelinje.

Detta synliggör på ett effektivt sätt den tve-eggade relationen till den inneboende tolkningsfriheten, eller precisionslösa formuleringen av principer vilken uppmärksammats av *Ångström och Widén* som såväl en nackdel för forskandet som en fördel för applicerandet.

Tills faktorer kunde delvis appliceras på fall i tre olika århundraden, utkämpade mellan olika nationer såväl under rodd som maskinell framdrivning. Detta utfall stärker enligt mig delvis teorins *tidlösa* och *universella* tillämpning såväl som dess anspråk på principiella egenskaper. En metodologisk faktor, vilken påverkade precisionen i studien, bör dock framlyftas.

En av de operationaliserade faktorerna: *Logistisk effektivitet*, vilken återfanns i samtliga fall, indikerades genom en frånvaro av något i det empiriska materialet. Detta innebär en svagare argumentation, jämfört med om något förekommer i materialet.

Vidare kunde flertalet av indikatorerna inte stärkas genom triangulering genom frånvarande eller motstridiga uppgifter i empirin. Detta kan härledas till flera möjliga orsaker. Dels kan den moderna teorin beröra faktorer vilka inte tillskrevs samma betydelse i de undersökta fallen, dels kan författarna ha utvärderat skeendet utifrån egna perspektiv vilka ej inkluderar de sökta faktorerna, till sist kan min metod, eller begränsade urval av empiri påverkat detta.¹⁷⁴

Med hänsyn till det förstnämnda kan teorins *tidlösa* applicerbarhet i viss mån ifrågasättas, för att med säkerhet uttala sig om detta krävs emellertid fortsatta studier. Att från endast detta resultat dra absoluta slutsatser om teorins giltighet är en övertro på fallstudiens förmåga att förkasta en teori innehållande komplexa samband, baserat på ett fåtal fall.¹⁷⁵

¹⁷⁴ George & Bennett, *Case studies and theory development in the social sciences*, s.109

¹⁷⁵ Ibid. s.116

Sammantaget drar jag slutsatsen att Tills teori inte till fullo, kunde appliceras på något av fallen. Dock kunde flertalet faktorer identifieras i samtliga fall, resultatet visar att samtliga faktorer ej krävs för att uppnå avgörande seger, vidare att teorins moderna utformning till del begränsar dess applicerbarhet genom inkluderandet av undervattensförhållanden. Frånvaron av övriga faktorer till följd av motstridiga uppgifter, eller frånvaron av återgivning i empirin kan dock inte entydigt härledas till brister i teorin. För att avgöra detta krävs ytterligare forskning. En ytterligare slutsats är att principer för krigföring måste utformas för att tillåta en grad av tolkningsfrihet, om de skall ha ett tidlöst anspråk.

Valet av kvalitativ textanalys bedöms som korrekt, dels då den tillgängliga empirin återfinns i huvudsak i tryckta källor, och vidare för att eftersökandet av indikatorerna krävde närläsning och ibland tolkning av det empiriska materialet.

Denna tolkning understöddes av indikatorer utformade med tydlig utgångspunkt i Tills teorier och egna formuleringar vilka styrktes med referat.

Fallstudien som forskningsstrategi bedöms trots detta som ett bra val givet det efterforskade problemets art, den begränsning detta medför är att generaliserbarheten blir begränsad. Ett problem vars genomslag söktes minska, genom ett strategiskt urval av fall. Valet av fall motiverades med den kronologiska och kulturella spridningen dessa möjliggjorde, förutom kravet på *avgörande seger* enligt den undersökta teorins definition.

Att undersöka endast den vinnande var en avgränsning för att med en arbetsinsats rimlig inom den tilldelade tiden besvara forskningsfrågan, samt att denna var i fokus genom teorin. En följd av detta är att jag hänvisades till material vilket varierade i graden av oberoende, uttrycket 'segraren skriver historien' är beskrivande för det empiriska läget. Detta medförde en extensiv inläsning av empiriskt material, för att genom triangulering öka trovärdigheten för de påståenden som framfördes.

Problemet hade även kunnat angripas med en enkelfallstudie, i syfte att djupare analysera varje faktor. Ett problem med en sådan ansats i en teoriprovande studie är att resultatet mister genomslagskraft genom en än mer begränsad generaliserbarhet gällande teorins giltighet.¹⁷⁶

Den här studien har bidragit till den aktuella forskningsluckan genom att empiriskt pröva en utvald teoretikers principiella förklaringsfaktorer mot historiska fall. Genom detta har arbetet ämnat fylla en del av behovet att underbygga principiella förklaringsfaktorer empiriskt. Den identifierade forskningsluckan kräver fortsatta insatser, varpå detta arbete kan sägas utgöra en del av en helhet.

5.3 Relevans för yrkesutövningen

Kopplingen mellan taktik och doktrin gör resultatet relevant för yrkesutövningen, militär verksamhet styrs till stor del av doktriner och reglementen. Att krigföringens principer etablerats i sådana dokument, konstaterades i problemformuleringen. Studien resultat visar att Tills principiella förklaringsfaktorer inte utgör ett komplett facit för hur seger uppnås. Genom akademiseringen av den svenska officerskåren aktualiseras även det kritiska förhållningssättet, vilket kan sägas utgöra en kontradiktion mot styrande dokument och militär tradition.

Resultatet som sådant visar på behållningen av ett akademiskt tänkande, implementeringen av dessa principer måste göras på vetenskaplig grund. Något som *Ångström och Widén* påvisat

¹⁷⁶ George & Bennett, *Case studies and theory development in the social sciences*, s.27

vara bristfälligt. Detta ställer krav på den enskilde officeren att förhålla sig kritisk till etablerade sanningar, och att vidare söka aktuella tolkningar och medel för att nyttja och pröva ackumulerad kunskap.

5.4 Förslag på vidare forskning

Vidare forskningsbehov på området har identifierats, främst kan den aktuella teorin appliceras på flera fall, förslagsvis modernare fall vilka uteslöts ur denna studie. Genom detta genereras en större kronologisk spridning. Vidare kan teorin även appliceras på den förlorande sidan, detta för att undersöka om systematisk frånvaro av dessa faktorer existerar.

En studie likt denna kan även genomföras, då med ett mindre antal fall, detta i syfte att djupare undersöka varje enskild faktor och minska effekten av ett snävt empiriskt urval. Genom detta kan frånvarande faktorer tydligare härledas till eventuella tillkortakommanden i teorin, något som denna studie inte entydigt kan.

6. Litteratur och referensförteckning

Alger, John I., *The quest for victory: the history of the principles of war*, Greenwood Press, Westport, Conn., 1982

Arne Jacobsson. Författare. <http://web.comhem.se/arne.sigfrid.jacobsson/sid2.htm> (hämtad 2018-05-03)

Arquilla, John & Nomura, Ryan, Three Wars of Ideas about the Idea of War. *Comparative Strategy*, 34:2, 185-201.

Artéus, Gunnar (red.), *Gustav III:s ryska krig*, Probus, Stockholm, 1992

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 3., [utök.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012

Birlinn. Authors. David Howarth. <https://www.birlinn.co.uk/David-Howarth/> (hämtad 2018-05-07)

Clayton, Tim & Craig, Phil, *Trafalgar: männen, stormen, slaget*, Fahrenheit, Stockholm, 2005

Ekeningren, Ann-Marie & Hinnfors, Jonas, *Uppsatshandbok: [hur du lyckas med din uppsats]*, 2., [rev.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2012

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017

Esterhuysen, Abel. Seapower : A guide for the twenty-first century, Geoffrey Till : Book reviews, *Scientia Militaria: South African Journal of Military Studies*, 38(1), 275-139.

Forbes, Ian. Future Warfare and the Principles of War. i *Rethinking the Principles of War*, Anthony D. Mc Ivor (red), 143–155. Annapolis, MD: Naval Institute Press, 2005

Fremont-Barnes, Gregory, *Trafalgar 1805: Nelson's crowning victory*, Osprey, Oxford, 2005

George, Alexander L. & Bennett, Andrew, *Case studies and theory development in the social sciences*, MIT, Cambridge, Mass., 2005

Glenn, Russel. No More Principles of War? *Parameters*, 28:1 (1998), 48.

Hammes, Thomas. Rethinking the principles of War: The Future of Warfare. i *Rethinking the Principles of War*, Anthony D. Mc Ivor (red), 263–279. Annapolis, MD: Naval Institute Press, 2005

Harboe, Thomas, *Grundläggande metod: den samhällsvetenskapliga uppsatsen*, 1. uppl., Gleerup, Malmö, 2013

Howarth, David, *Trafalgar: The Nelson touch*, Collins, London, 1969

Hughes, Wayne P., *Fleet tactics and coastal combat [Elektronisk resurs]*, 2. ed., Naval Institute Press, Annapolis, Md, 2000

Jacobsson, Arne, *Gustaf III och sjökriget 1788–1790*, [Arne Jacobsson], Stockholm, 2007

Johannessen, Asbjørn & Tuft, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2003

Jägerskiöld, Stig, *Svensksund: Gustaf III:s krig och skärgårdsflottan 1788–1790*, Atlantis, Stockholm, 1990

Keegan, John, *Battle at sea: from man of war to submarine*, Pimlico, London, 1993[1988]

Lanir, Zvi. The 'principles of war' and military thinking. *Journal of Strategic Studies*, 16:1(1993), 1–17.

Lupander, Johan, *Midway 1942: vändpunkten i Stilla havet*, Norstedt, Stockholm, 2007

Ministry of Defence, *Joint Doctrine Publication (JDP 0–01)*, 5th ed., Swindon, UK, 2014

Morgan, J. G., & Mc Ivor, A., D. Rethinking the principles of war. *United States Naval Institute. Proceedings*, 129:10 (2003), 34–38.

Nationalencyklopedin. Stig Jägerskiöld. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/stig-jägerskiöld> (hämtad 2018-05-03)

Prange, Gordon W., Goldstein, Donald M. & Dillon, Katherine V., *Miracle at Midway*, Penguin Books, Harmondsworth, Middlesex, England, 1983

Spector, Ronald H., *At war, at sea: sailors and naval combat in the twentieth century*, Penguin Books, New York, N.Y., 2002

Sun, Zi, *The art of war: complete texts and commentaries*, 1st ed., Shambhala, Boston, 2003

Sverige. Försvarsstaben. Krigshistoriska avdelningen, *Svensksund 1790–1940: en minnesbok*, Sveriges flotta, Stockholm, 1940

Sverige. Kungl. Maj: t. *Berättelse om slaget emellan svenska och ryska skärgårds-flottorne i Svensksund den 9 och 10 julii 1790.kongl. tryckeriet*, Stockholm. 1790

Thurén, Torsten, *Källkritik*, 2., [rev. och utök.] uppl., Liber, Stockholm, 2005

Till, Geoffrey, *Understanding victory: naval operations from Trafalgar to the Falklands*, Praeger, Santa Barbara, California, 2014.

Till, Geoffrey. Trafalgar and the Decisive Naval Battles of the 21st Century. *Cambridge Review of International Affairs*, 18:3 (2005), 455–470.

Till, Geoffrey., *Seapower: a guide for the twenty-first century*, 3rd ed., Routledge, New York, NY, 2013.

United States Government. US Navy, *Naval Doctrine Publication 1 (NDP 1)*, Washington, DC, USA, 2010

Widen, J. J. Julian corbett and the current british maritime doctrine. *Comparative Strategy*, 28:2 (2009), 170-185.

Yin, Robert K., *Case study research: design and methods*, 5. ed., SAGE, London, 2014

Ångström, Jan & Widén, J. J., Adopting a Recipe for Success: Modern Armed Forces and the Institutionalization of the Principles of War, *Comparative Strategy*, 31:3, 263-285.

Ångström, Jan & Widén, Jerker, *Contemporary military theory [Elektronisk resurs]: the dynamics of war*, Routledge, Milton Park, Abingdon, Oxon, 2013